УДК 623*442

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНО ЗБАЛАНСОВАНОГО ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Делеган І.В., к.с.-г.н., доцент

Український державний лісотехнічний університет

Прогресивний досвід свідчить, що регульований, контрольований та правильно спрямований науково-технічний прогрес цілком сумісний із збереженням живої природи та існуванням розвинутих галузей екологічно збалансованого природокористування. Мисливське господарство, як одна із форм природокористування, процвітає у США, Канаді, Великобританії, Німеччині, країнах Скандинавії, Франції, - тобто в державах з інтенсивними промисловістю та сільським господарством, розвинутим транспортом, енергетикою і високою щільністю населення людей. Ці країни мають також добру систему природоохоронних територій, на яких оберігаються унікальні і типові екологічні угрупування. Більше того, у розвинутих країнах світу кількість мисливців поступово зростає. Так, у США, їх чисельність сягнула 15-ти мільйонів. Водночас зросла кількість об'єктів полювання та обсяги їх добування [1,2,5 -7].

Рух за екологічно збалансоване ведення мисливського господарства набув значної популярності також і в країнах Західної Європи [7,14-20]. Так, в Німеччині виникла ціла низка товариств з екологічного мисливства. Очолюють їх, здебільшого, відомі фахівці, в Баварії - професор Фредо Ріттершофер (Fredo Ritterschofer), в Гессені - доктор Трутц Вебер (Dr.Trutz Weber), в області Баден-Вюртенберґ - Ганс-Фрідріх Кюхеле (Hans-Fridrich Kьchele) та ін. Тут видаються спеціальні часописи, на зразок „Екологічне мисливство" (ЦkoJagd), десятки науково-популярних книжок й сотні статтей. Серед західноєвропейських фахівців екологізація мисливства вважається одним з найбільш важливих завданнь сьогодення [6,7,14-20].

Поряд з актуальністю, проблема переходу до збалансованого природокористування взагалі і мисливського господарства, зокрема, відзначається значною складністю. Вона включає в себе соціальні, економічні, технологічні, етичні та інші аспекти. Тому, одне з наших завданнь - привернути увагу суспільства до цієї проблеми з тим, щоб включити її, як одну з пріоритетних, в стратегію державного розвитку на XXI століття і розробити для цього відповідну нормативно-правничу базу, створити організаційно-економічні передумови та належного рівняя наукове забезпечення. Для цього, поряд з іншим, необхідно визначити місце мисливства у складній системі нових соціально-економічних координат, механізми та принципи взаємодії з суміжними галузями господарства, сформулювати, узгодити, апробувати і прийняти концептуальні засади охорони, відтворення і розумного використання мисливських ресурсів. До того ж, біологія в цілому, мисливствознавство, лісознавство та лісівництво, зокрема, здійснивши у поточному сторіччі значний стрибок в своєму розвитку, здатні забезпечити екологічно збалансоване природокористування, в тому числі й мисливське господарство надійною й перевіреною методичною основою та сучасними технікою і технологіями. Управління популяціями мисливських видів тварин, з метою їх охорони, відтворення та раціонального використання стало реальністю і широко застосовується у виробничий практиці багатьох країн світу[1-20]. Проте, недостатній рівень розвитку мисливської науки в Україні , відсутність належного фінансування суттєво ускладнюють формування кваліфікованих колективів вчених, які могли б оперативно здійснювати необхідний аналіз і давати об'єктивні (а не відомчі) рекомендації.

Досвід показує, що навіть за умов бездіяльності з боку держави, мисливство в Україні збережеться. Правда, при цьому збережуться й усі наявні недоліки: низька чисельність більшості видів мисливських звірів і птахів, невпорядковане використання мисливських ресурсів, браконьєрство, відомчі та міжвідомчі чвари, відсутність надійного мисливського сервісу, порушення прав людини-мисливця, низький рівень наукового забезпечення галузі тощо. Інакше кажучи, величезний біологічний і економічний потенціал мисливського господарства буде й надалі використовуватися тільки незначною мірою.

Аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду, результати досліджень та літературні дані свідчать, що в Україні інтереси мисливського господарства в цілому та біологічні потреби мисливських тварин, зокрема, не відображені ні в самих нормативах лісокористування, ні в їх лісівничо-екологічному обгрунтуванні. Незважаючи на напрацьовані теоретичні засади та відповідні параметри, в організації й веденні лісомисливського гоподарства практично не застосовуються популяційні принципи та основні біохорологічні рівні - лісотипологічний (біогеоценотичний) і ландшафтно-водозбірний.

Популяційний підхід вимагає вичерпної інформації про стан об´єкта, тобто про наявне поголів'я тварин, їхню фактичну чисельність, статеву і вікову структуру, величину очікуваного приросту, природну

смертність тощо, а також чітко сформульованих вимог до того стану об´єкта, який має бути досягнутий у процесі управління. Для прикладу наведемо деякі аспекти управління популяцією оленя благородного (Cervus elaphus L.) в умовах Українських Карпат (мал.1). Нехай, фактична чисельність умовної популяції, на кінець мисливського року (31.03) становить 100 особин, а коефіцієнт очікуваного приросту 0,75, тоді, відповідно до закономірності, притаманної популяції даного виду, оптимальне співвідношення статей буде становити 1:1. У племінній череді на початок мисливського року (01.04), повинно бути приблизно 40 % оленів, 40 % олениць та 20 % оленят. Як видно з мал.1, у віковій структурі оленів-биків - 10 оленят, 6 шпильчаків першого класу віку, 13 молодих оленів другого класу віку, 12 дорослих оленів третього класу віку та 9 зрілих трофейних особин четвертого класу віку. Внаслідок реалізації очікуваного приросту вікова структура биків до початку сезону полювання зазнає суттєвих змін. Якщо фактична чисельність племінної череди оленя благородного в господарстві, напочатку мисливського року відповідає встановленій нормативній ємкості угудь, а її статева і вікова структура близька до оптимальної, тоді вилучення тварин із популяції з настанням сезону полювання, повинно проводитися в обсязі річного приросту, що складає приблизно 30 % весняного поголів´я. При цьому, план вилучення особин із популяції в сезон полювання, повинен включати 33 % оленів, 30 % олениць, 17 % оленят-самців та 20 % оленят-самиць. Планова вікова структура оленів, які підлягають вилученню така: 40 % особин першого класу віку, 20 % - другого, 10 % - третього та 30 % четвертого класу віку, а олениць - 22 % особин першого та 78 % особин другого класів віку. Як видно з наведеного прикладу, управління популяціями мисливських тварин - справа не з простих і вимагає вона, поряд з іншим, високої кваліфікації єгерів, мисливствознавців та інженерно-технічних працівників.

З лісотипологічних позицій, становленню біологічно збалансованого екологічного мисливського господарства. сприятиме органічне поєднання лісівничо-екологічної і мисливсько-господарської типологій (табл.1). Це дозволить повніше враховувати закономірні зв’язки поширення рослинності з ареалами і умовами існування мисливських тварин. До того ж, лісівничо-екологічна типологія, яка визначає техніку і технологію проведення всієї системи лісогосподарських заходів, і як наслідок - характер антропогенного впливу на мисливські угіддя, достатньо повно враховує кормові, захисні та інші властивості лісових мисливських угідь, які зумовлюються абіотичними, біотичними та антропогенними факторами [3,4]. Як свідчать матеріали табл 1, типологія лісових мисливських угідь може бути успішно поєднана з типологією лісів на основі загальної екологічної схеми типів лісу. Таке поєднання узгоджує класифікацію мисливських угідь з лісомисливським та лісогосподарським районуваннями, а це у свою чергу дає змогу виділяти цільові об’єкти для ведення мисливського господарства на однотипній основі, розробляти довгострокові програми його функціонування і розвитку з урахуванням екологічних умов і економічної ситуації в державі, а також систематизувати вихідну інформацію щодо діяльності лісомисливських господарств з метою управління ними.

Згідно чинних нормативів, якісна оцінка лісових мисливських угідь в Україні ведеться за окремими компонентами лісу (склад і вік деревостану, наявність підрісту та підліску тощо), без належного їх поєднання з умовами середовища. При цьому недостатньо повно враховуються фактори середовища та екологічний потенціал біотопів, що спричиняє дисгармонію лісового і мисливського господарства, а високий ступінь лабільності оціночних показників суттєво стримує процес входження галузі до системи ринкових відносин [1-11].

Результати досліджень, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду свідчать, що бонітування лісових мисливських угідь на лісотипологічних засадах дозволяє не тільки уникнути багатьох недоліків, а й органічно поєднати інтереси лісового і мисливського господарства [1-20]. В цьому аспекті тип, або група споріднених типів лісу, як сукупність ділянок лісової площі однорідних за грунтовими і кліматичними умовами служить науковою основою для інвентаризації, оцінки, планування, проектування і здійснення всіх систем лісового та мисливського господарства. За таких обставин бонітування можна визначити і як комплексну оцінку умов існування мисливських тварин у межах певної територіальної виробничої одиниці. У запропонованій таблиці бонітування мисливських угідь стосовно оленя благородного, козулі європейської та свині дикої такою територіальною виробничою одиницею може виступати тип, підгрупа або група типів лісу (табл .1,2).

З другого боку бонітет мисливського угіддя - це інтегральна оцінка площі елементарного поселення популяції стосовно певного виду мисливських тварин. Площа елементарного поселення популяції залежить від виду мисливських тварин та екологічних умов його життєдіяльності. Як свідчать результати довготривалих досліджень, в умовах Українських Карпат для козулі європейської вона становить близько 100 гектарів на рівнині та в передгір’ях і понад 300 гектарів в горах; для свині дикої відповідно - 400 і 900 гектарів та для оленя благородного 1000 і 2000 гектарів. Наведені величини елементарних поселень можуть бути прийняті за мінімальні площі угідь, придатних для ведення господарства на зазначені види мисливських тварин.

Безпосередня оцінка мисливських угіддь, як правило, ведеться візуально, а її результати подаються в балах, які відповідають класам бонітету. Клас бонітету мисливських угідь характеризує їх кормові,

захисні та інші екологічні властивості, які залежать в першу чергу від рослинності, водночас перебуваючи під впливом інших факторів: рельєфу, висоти над рівнем моря, експозиції і крутизни схилу, геологічної будови, типу грунту, клімату, діяльності людини тощо. Зважаючи на таку велику кількість факторів, що визначають якість мисливських угіддь, ученими запропоновано ряд спеціальних таблиць, які містять від 3 до 12 і більше класів бонітету. Збільшення кількості класів бонітету дещо розширює діапазон екологічних факторів, однак, при цьому суттєво ускладнюється застосування бонітетних таблиць. Для якомога повнішого урахування розмаїття факторів, екологічної і економічної специфики мисливських угідь в різніх природних умовах розробляються регіональні шкали.

У складних екологічних умовах Українських Карпат оцінку лісових мисливських угідь рекомендується проводити за п'ятьма класами бонітету. При цьому найкращі угіддя, з показником 201-250 балів відносять до першого класу бонітету; до другого - добрі - 131- 200; до третього - середні - 71-130; до четвертого - нижче середніх - 31-70 і до п'ятого - угіддя нізької якості - 1-30 балів.

Перехід до бонітування лісових мисливських угідь Українських Карпат за типами лісу в подальшому дасть можливість суттєво вдосконалити лісомисливське районування, дозволить обгрунтовано визначати домінантні й субдомінантні (головні і супутні) види мисливських тварин, спрятиме формуванню біологічно збалансованого мисливського господарства, а стабільність показників оцінки - успішному розвитку галузі в умовах ринкових відносин. До того ж, лісотипологічний підхід сприятиме пізнанню фундаментальних закономірностей структури й динаміки мисливських угідь в умовах антропогенного ландшафту.

Мисливський фонд Карпат під впливом антропогенних факторів зазнає суттєвих змін. Внаслідок інтенсивного використання гірських лісів процеси трансформації охопили мисливські угіддя всіх рослинних формацій. До прикладу, площа високобонітетних мисливських угідь в типі „листяний ліс" в межах формації бука лісового зменшилася на 40 %, а в типах - „мішаний" та „хвойний ліс" в межах ялицевих лісів - на 30 %. Водночас, площа низькобонітетних мисливських угідь в типі „хвойний ліс" в межах смерекових ліс - зросла в 1,8 раза, при чому чистих смеречників стало у 2,5 раза більше [8 - 10,13]. Іншим важливим показником масштабів трансформації лісових мисливських угідь є сучасний рівень лісистості, який в Прикарпатському лісомисливському районі становить 21,2 %, Закарпатському - 28,8 % і в Гірськокарпатському - 62,5 %. Окремі екосистеми рівня водозборів головних карпатських рік мають лісистість від 31 до 87 %, а на елементарних водозборах третього й четвертого порядків значення цього показника ще більш лабільні. Як свідчать дослідження між відсотком лісистості угідь та видовою різноманітністю мисливських тварин, щільністю їх населення і загальною чисельністю існує тісний зв'зок. Тому в гірських умовах популяційні та лісотипологічні засади екологізації мисливського господарства повинні доповнюватися іще й водозбірним принципом організації території.

Ідея організації і ведення лісомисливського господарства на лісотипологічній основі за водозборами має ряд особливостей, серед яких одне з провідних місць посідає оптимальна, з екологічних позицій, організація території водозбірного басейну. Вона включає: утримання лісистості на достатньому рівні, досягнення, на водозборах, відносно рівномірної вікової структури в межах одного господарства - групи типів лісу; оптимальне співвідношення шпилькових та листяних порід, рівномірне розташування лісів на водозборі і таке ж рівномірне розміщення зрубів на його площі тощо. Для реалізації даної ідеї передусім необхідно чітко окреслити принципи встановлення площі мінімальної мисливсько-господарської одиниці. ЇЇ бажано було б прийняти відповідно до діючих нормативних документів. Однак, „елементарний водозбір площею 1500 і більше гектарів", як це зазначено в „Основных положениях по проведению рубок..."(1979) та „Правилах рубок..."(1983) не зовсім узгоджується з усталеною суттю поняття „елементарний водозбір" [8-12]. В умовах густої гідрографічної сітки Українських Карпат водозбір площею не менше 1500 гектарів, як правило, складається з кількох елементарних водозборів. Організація і ведення мисливського господарства за елементарними водозборами, площа яких здебільшого становить 5-40 гектарів [8], ускладнюється з одного боку біологічними та екологічними властивостями мисливських видів тварин, а з другого - особливостями ведення лісового господарства. Так, „Правилами рубок головного користування у лісах Українських Карпат" (1983), в експлуатаційних насадженнях бука і ялиці допускаються зруби площею до 20, а смереки - до 10 гектарів. За таких обставин, впродовж відносно короткого часу, умови існування більшості мисливських тварин можуть зазнати докорінних змін. При цьому, окремі види виявляться цілковито позбавленими притаманних їм біотопів. Щоб цього уникнути, поряд з іншим, необхідно внести відповідні поправки до чинних нормативних актів з лісокористування в умовах Карпат і, зокрема, заборонити відведення ділянок під суцільні і вибіркові рубки розміром більше 20% від вкритої лісом площі елементарного водозбору. Ця, принципово важлива з позиції мисливського господарства вимога, не суперечить висновкам дослідників Карпат, провідних фахівців з гірського лісівництва та лісової гідрології [8-13].

Виходячи з біоекологічних властивостей основних видів мисливських тварин та лісівничо-біологічних особливостей угідь, зокрема, їх мінімальної площі, придатної для ведення господарства (для оленя благородного в гірських умовах Карпат, вона становить близько 2000 гектарів), господарською

одиницею, при організації ведення мисливського господарства в умовах Карпат, міг би служити водозбірний басейн площею від 2 до 10 тисяч гектарів. Приблизно в таких же межах знаходиться пересічна площа одного карпатського лісництва. Така площа цілком дозволяє проводити масштабні і довготривалі заходи спрямовані на перехід лісомисливського господарства на екологічні засади. Таблиця 1 - Лісотипологічна структура мисливських угідь Українських Карпат

Типи мисливських угідь, тис.га %%	Група типів лісу, тис.га %%	Підгрупа типів лісу, тис.га / %%	Індекси типів лісу
Хвойний ліс 464.52 42.53	Смерекова 385.94 35.34	Чисто-смерекова 91.92 / 8.42	B_3-$C_м$; B_4-$C_м$; C_3-$C_м$; C_4-$C_м$
		Кедрово-смерекова 8.21 / 0.75	A_3-$_К C_м$; B_3-$_к C_м$; B_3-$_{мд}$-$_к C_м$; B_4-$_к C_м$; C_3-$_к C_м$
		Ялицево-смерекова 24.45 / 2.24	B_3-$_{яц} C_м$; C_3-$_{яц} C_м$
		Буково-ялицево- смерекова. 261.36 / 23.93	C_2-$_{бк}$-$_{яц} C_м$; C_3-$_{бк}$-$_{яц} C_м$; C_4-$_{бк}$-$_{яц} C_м$; D_3-$_{бк}$-$_{яц}$-$C_м$
	Ялицева 67,41 / 6,17	Смереково-буково-ялицева 67.41 / 6.17	C_2-$_{см}$-$_{бк}$-$Я_ц$; C_4-$_{см}$-$_{бк} Я_ц$; D_3-$_{см}$-$_{бк} Я_ц$
	Соснова 2,72/0,25	Смереково-соснова 2.72 / 0.25	A_3-$_{см} C$; A_4-$_{см} C$; B_2-$_{см} C$; B_3-$_{см} C$; B_4-$_{см} C$
	Гірсько-соснова 8,45/0,77	Гірсько-соснового криволісся 8.45 / 0.77	A_3-$C_г$; A_4-$C_г$; B_3-$C_г$; B_3-$_к C_г$; B_4-$C_г$
Мішаний ліс 196.84 18.03	Ялицева 56.85 5.21	Дубово-буково-ялицева 56.85 / 5.21	C_2-$_д$-$_{бк} Я_ц$; C_3-$_д$-$_{бк} Я_ц$; C_3-$_{бк}$-$Я_ц$;C_4-$_д Я_ц$; D_3-$_г$-$_{бк} Я_ц$;D_3-$_{бк} Я_ц$
	Букова 131.60 12.05	Смереково-ялицево-букова 92.46 / 8.47	C_2-См-яцБк; C_3- См-яцБк; D_3- См-яцБк
		Ялицево-букова (з грабом) 39.14 / 3.58	C_3-г-яцБк; C_3-яцБк; D_2-яцБк; D_3-г-яцБк; D_3-яцБк; D_3-тсБк
	Дубова (з дубом звичайним) 8.39 / 0.77	Ялицево-дубова 8.39 / 0.77	C_2-$_{яц}$Д; C_3-$_{яц}$Д; D_3-$_{яц}$Д
Листяний ліс 430.68 39.44	Букова 318.9/ 29.20	Чистобукова 173.00 / 15.84	B_2-$Б_к$; B_3-$Б_к$; C_3-$Б_к$; C_3-$_{яв} Б_к$; D_2-$Б_к$; D_3-$Б_к$; D_4-$Б_к$
		Грабово-букова (з дубом) 145.90 / 13.36	C_2-$_г Б_к$; C_3-$_г Б_к$; D_2-$_г Б_к$; D_3-$_г Б_к$
	Дубова (з дуба звичайного) 83.28 / 7.63	Грабово-дубова 60.48 / 5.54	C_2-$_г$Д; C_3-$_г$Д; D_2-$_г$Д; D_3-$_г$Д; D_4-$_г$Д
		Буково-дубова 22.80 / 2.09	C_2-$_{бк}$Д; C_3-$_{бк}$Д; D_2-$_{бк}$Д; D_3-$_{бк}$Д
	Дубова (з дуба скельного) 21.42 / 1.96	Грабово-дубова 5.20 / 0.48	B_2-$Д_{ск}$; C_1-$Д_{ск}$; C_2-$Д_{ск}$; C_3-$_г Д_{ск}$; D_2-$_г Д_{ск}$
		Буково-дубова 16.22 / 1.48	C_2-$_{бк} Д_{ск}$; C_3-$_{бк} Д_{ск}$; D_2-$_{бк} Д_{ск}$
	Чорно-вільхова 3.31 / 0.30	Чорно-вільхова 3.31 / 0.30	C_4-$B_ч$; D_4-$B_ч$
	Сіро-вільхова 3.55 / 0.32	Сіро-вільхова 3.55 / 0.32	C_4-Bхс
	Зелено-вільхова 0.22 / 0.03	Зеленовільхового криволісся 0.22 / 0.03	B_3-$B_{хз}$

Таблиця 2 - Класи бонітетів мисливських угідь Українських Карпат за типами лісу

Типи лісу за підгрупами	Класи бонітету за видами:		
	олень	козуля	кабан
1	2	3	4
Чистосмерекова			
Вологий чистосмерековий субір	III	IV	V
Сирий чистосмерековий субір	IV	V	V
Волога високогірна сусмеречина	III	IV	V
Сира чиста сусмеречина	III	V	V
Кедрово-смерекова			
Вологий кедрово-смерековий бір	IV	V	V
Вологий кедрово-смерековий субір	III	V	V
Вологий модриново-кедрово-смерековий субір	III	V	V
Сирий кедрово-смерековий субір	III	V	V
Волога кедрова сусмеречина	III	IV	V
Ялицево-смерекова			
Вологий ялицево-смерековий субір	III	IV	V
Волога ялицева сусмеречина	III	IV	V
Буково-ялицево-смерекова			
Свіжа буково-ялицева сусмеречина	III	III	IV
Волога буково-ялицева сусмеречина	II	III	IV
Сира буково-ялицева сусмеречина	II	III	IV
Волога буково-ялицева смеречина	II	III	IV
Смереково-буково-ялицева			
Свіжа смереково-букова суяличина	I	III	IV
Волога смереково-букова яличина	I	II	III
Сира смереково-букова суяличина	I	II	III
Смереково-соснова			
Вологий смереково-сосновий бір	V	V	V
Сирий смереково-сосновий бір	V	V	V
Свіжий смереково-сосновій субір	III	IV	V
Вологий смереково-сосновий субір	IV	V	V
Сирий смереково-сосновий субір	IV	V	V
Гірськососнового криволісся			
Вологий гірськососновий бір (гірськососнове криволісся, жереп)	IV	V	V
Сирий гірськососновий бір	V	V	V
Вологий гірськососновий субір	IV	V	V
Вологий кедрово-гірськососновий субір	IV	V	V
Сирий гірськососновий субір	IV	V	V
Дубово-буково-ялицева			
Свіжа дубово-букова суяличина	I	II	III
Волога дубово-букова суяличина	I	I	III
Сира дубово-букова суяличина у комплексі з яличиною	I	II	III
Волога грабово-букова яличина	I	II	III
Волога букова яличина	I	II	III
Волога букова суяличина	I	II	III
Смереково-ялицево-букова			
Свіжа смереково-ялицева субучина	I	II	III
Волога смереково-ялицева субучина	I	II	III
Волога смереково-ялицева бучина	I	I	II
Ялицево-букова з грабом			
Волога грабово-ялицева субучина	I	II	III
Волога ялицева субучина	I	II	III
Свіжа ялицева бучина	I	II	III
Волога грабово-ялицева бучина	I	II	II
Волога ялицева бучина	I	II	II
Волога тисова бучина	II	III	IV

Продовження таблиці 2

1	2	3	4
Ялицево-дубова			
Свіжа ялицева судіброва	I	I	II
Волога ялицева судіброва	I	I	I
Волога ялицева діброва	I	I	I
Чистобукова			
Свіжий чистобуковий субір	IV	IV	V
Вологий чистобуковий субір	IV	IV	V
Волога чиста субучина	III	IV	IV
Волога приполонинна яворова субучина	III	IV	IV
Свіжа чиста бучина	III	IV	IV
Волога чиста бучина	III	IV	IV
Сира бучина	II	III	IV
Грабово-букова з дубом			
Свіжа грабова субучина	III	II	II
Волога грабова субучина	III	II	II
Свіжа грабова бучина	III	II	II
Волога грабова бучина	II	II	II
Грабово-дубова			
Свіжа грабова судіброва	I	I	I
Волога грабова судіброва	I	I	I
Свіжа грабова діброва	I	I	I
Волога грабова діброва	I	I	I
Сира діброва	I	I	I
Буково-дубова			
Свіжа букова судіброва	I	I	I
Волога букова судіброва	I	I	I
Свіжа букова діброва	I	I	I
Волога букова діброва	I	I	I
Грабово-дубова (з дуба скельного)			
Суха нагірна судіброва	II	II	III
Свіжа нагірна судіброва	II	II	III
Волога нагірна грабова судіброва	I	I	II
Свіжа нагірна грабова діброва	I	I	II
Буково-дубова (з дуба скельного)			
Свіжа нагірна букова судіброва	II	II	II
Волога нагірна букова судіброва	II	II	I
Свіжа нагірна букова діброва	II	II	I
Чорновільхова			
Сира сучорновільшина	II	II	II
Сира чорновільшина	I	I	II
Сіровільхова			
Сира сусіровільшина у комплексі з	III	IV	IV
грудуватими підтипами			
Зеленовільхового криволісся			
Вологий зеленовільховий субір у комплексі з сугрудуватими підтипами	III	IV	V

Слід зазначити, що на сьогоднішній день площа таких водозборів далеко не завжди співпадає з площею існуючих лісництв. До прикладу, таке неспівпадіння спостерігається у басейнах рік: Рожанка до однойменного потоку Рожанка, Орява до потоку Св'ятослав, Рибник до потоку Рибник та інших. Нерідко лісництва включають тільки верхню, середню чи нижню частини басейну ріки, захоплюючи як праві, так і ліві невеличкі притоки (басейн р.Сукіль до потоку Тисів). До того ж і самі басейни мають різну площу та конфігурацію. Визначаючи господарсько доцільний басейн слід у кожному конкретному випадку, мірою можливого, зважати на наявне розташування лісництв. Однак провідними, при цьому, на нашу думку, повинні стати лісівничо-біологічні та еколого-економічні фактори. Є підстави сподіватися, що в найближчий перспективі цей екосистемний (водозбірний) рівень стане однією з визначальних та екологічно необхідних умов організації й ведення лісомисливського господарства в Карпатах. Щоправда він вимагає подальшого наукового обгрунтування з позицій просторово-часового розміщення популяцій і субпопуляцій мисливських тварин та оптимізації структури деревостанів в межах водозборів різного рангу.

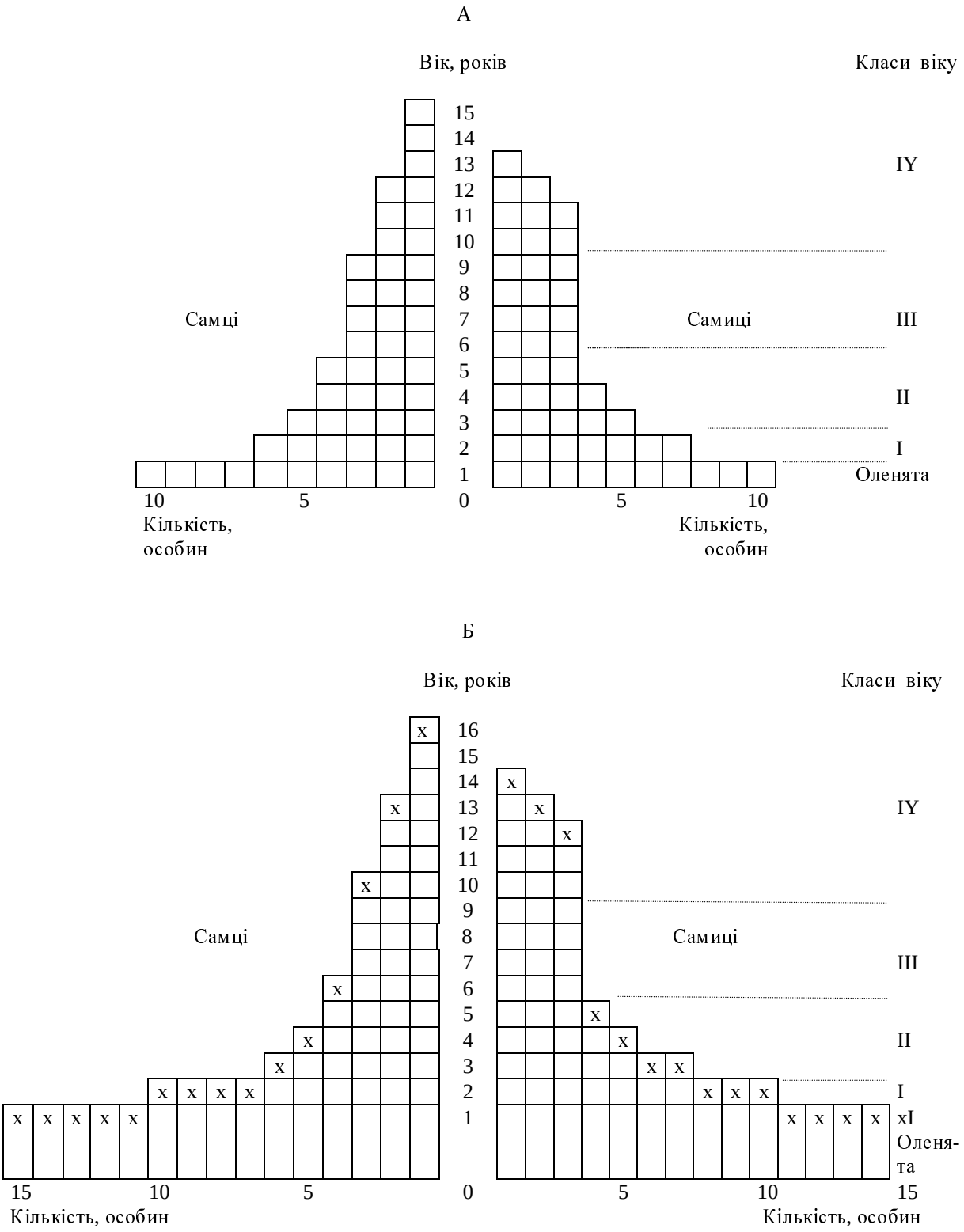

x - особини, які підлягають вилученню в процесі полювання чи відлову з метою розселення

Рис. 1. Оптимальна вікова і статева структура популяції оленя благороднрго наприкінці мисливського року (А) та на початку сезону полювання (Б). Співвідношення статей 1:1.

У зв'язку з інтенсивною господарською діяльністю та іншими факторами, що негативно впливають на лісові мисливські угіддя Карпат все більше загострюються проблеми охорони генофонду, збереження біорізноманіття та раціонального використання мисливського фонду. Успішність їх розв'язання, залежно від регіональних особливостей, може мати різні варіанти. Проте екологічно, а значить і економічно ефективною буде така стратегія експлуатації мисливського фонду, яка дозволить на основі пізнаних лісобіологічних закономірностей його структури і розвитку з найменшими витратами

„вписатися“ у природню, еволюційно запрограмовану динаміку мисливських угідь та популяцій тварин - об’єктів полювання. Іншими словами, в умовах Українських Карпат, перехід до біологічно збалансованого мисливського господарства може бути здійснено на популяційних та лісотипологічних засадах з врахуванням, водозбірного принципу організації території.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко В.Д., Делеган І.В., Соловій І.П., Рудишин М.П. Облік диких тварин.- Львів 1989. - 66 с.
2. Бондаренко В.Д., Делеган І.В.,Татаринов К.А., та ін. Мисливствознавство.-К.: НМК ВО,1993.– 200 с.
3. Воробьев Д.В. Типи леса Европейской части СССР.- К., 1953.- 452с.
4. Герушинский З.Ю. Типологія лісів Українських Карпат. Львів, 1996.-208 с.
5. Дежкин В. Большая охота: Пропуск в XXI век.//Охота и охотничье хозяйство.- 1999.- №1.-С.2-4.
6. Делеган І.В., Делеган І.І. Скільки копитних здобувають у Гессені//Лісовий і мисливський журнал.- 1999.- № 2-3.- С. 41.
7. Делеган І.В. Олень благородний. Планування структури популяції//Лісовий і мисливсський журнал.- 1999. -№ 2-3.-С. 42-43.
8. Кульчицький-Жигайло И.Е. Водоохранно-защитная роль леса в бассейнах рек Украинских Карпат и ведение хозяйства по водосборам: Авт. Дисс. ... канд. с.-х. н. - Харьков, 1989.-23 с.
9. Олейник В.С. Водорегулирующая роль елових лесов Украинских Карпат. Лесоведение.-1985.- С. 57-63.
10. Парпан В.І.,Олейник В.С., Маковский Г.М. Екологические основы рубок главного пользования в горних лесах Карпат. В сб.:Охрана лесных экосистем. Тез. докл. респ. научно-технической конфер. (15-17 октября 1986г.).- Львов, 1986.-С.65-66.
11. Правила рубок главного пользования и лесовосстановительных рубок в горных лесах Карпат Украинской ССР. - Киев: МЛХ УССР. 1983. - 22 с.
12. Чеботарев А.И.,Общая гидрология.(Воды суши). Изд.2-е.-Л.:Гидрометеоиздат,1975.- 544с.
13. Чубатий О.В. Водоохоронні гірські ліси.-Ужгород: Карпати,1972.-120 с.
14. Hell P. Polovnictvo v krajinach RVHP, Bratislava, 1988.- 586 s.
15. Garaj P. Polovnictvo. Zvolen, 1995.- 162 s.
16. Jamrozy G., Tomek A. Zoologia dla lesnikov. Krakow. 1990.- 240 s.
17. Meyer H., Reimoser F., Sternath M., Zukridi K., Anderluh G., Gossow H. u.a.
18. Phenomen Jager. Wien. 1992.- 80 s.
19. Nahlik Andras Nyomkalauz II. Venatus. 1991.- 58 s.
20. Weber T., Hessen. ЦkoJagd. №2, 1998.- S. 32-34.
21. Wippel J., Die Jagd und ihre Zukunftsperspektive. Цkojagd, № 3, 1998. - S. 1.